Nicoleta Mihai

POLITICA EXTERNĂ ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ ACTUALĂ. ASPECTE LEXICALE ŞI SEMANTICE

Cercetarea îşi propune să analizeze împrumuturile recente din diverse limbi, felul cum sunt influenţaţi termenii existenţi de către alte limbi, în special de engleză, precum şi modalităţile de îmbogăţire a vocabularului prin mijloace interne. Pentru aceasta ne-am oprit asupra unor termeni neînregistraţi în ediţia DEX din 2016, punând accentul pe termenii nou împrumutaţi, care aparţin vocabularului politic, precum şi pe sensurile recente ale derivatelor rezultate din calcuri semantice. Corpusul este alcătuit din câteva publicaţii on-line, pe o perioadă cuprinsă între 2010 şi 2016. Din analiza vocabularului utilizat de aceste cotidiene se poate constata că ponderea neologismelor, în general, şi a anglicismelor, în special, diferă de la un cotidian la altul. Astfel se poate observa că unele publicaţii on-line, precum adevarul.ro, sunt foarte inovatoare în folosirea termenilor de origine străină şi a împrumuturilor neologice, pe când altele, precum gandul.info sau cotidianul.ro, sunt mult mai conservatoare. Aşa se explică şi faptul că predominante sunt exemplele din adevarul.ro.

COMPUNEREA ŞI DERIVAREA

Elementele de compunere şi prefixele din limbajul politicii internaţionale pot fi folosiţi pentru a exprima în general opoziţia (*anti-, contra-*) sau apartenenţa (*pro-*), negaţia (*ne-, non-*), exterioritatea (*extra-*) sau interioritatea (*intra-, inter-*), anterioritatea (*ex-*) şi posterioritatea (*post-*), caracterul superlativ (*super-, ultra-*) sau iterativ (*re-*). Deşi sunt des întâlnite în acest tip de limbaj, ele au şi o productivitate ridicată în ansamblul limbii. Un element de compunere specific limbajului politic este *euro-*. La acestea se adaugă şi altele, împrumutate din diverse limbaje specializate, precum *eco-, bio-* sau *auto-*. Derivatele şi compusele astfel obţinute sunt monosemantice, spre deosebire de derivatele cu sufixe, care pot fi şi polisemantice.

Termenii formaţi cu elemente de compunere sunt foarte numeroşi în acest tip de limbaj. Este greu de stabilit dacă aceşti termeni sunt formaţii româneşti sau împrumuturi în general din engleză. Am considerat ca împrumut, compusul întâlnit şi în franceză sau engleză, şi ca format pe teren românesc, cel pentru care nu am găsit atestări în aceste limbi. În ciuda influenţei tot mai mari pe care engleza o are

LR, LXVIII, nr. 3, p. 391–403, Bucureşti, 2019

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

asupra formării cuvintelor din română, Elena Trifan ajunge la concluzia că bazele de derivare sunt în multe cazuri de origine franceză, bazele englezeşti fiind într-un număr mult mai redus (Trifan, 2010).

Politica presupune, în general, o stare conflictuală între putere şi opoziţie, între diverse ţări sau între comunităţi etnice. Acest lucru face ca elementul de compunere *anti-*, cu sensul „împotrivă", „contra", să deţină un loc important în limbajul politic. Grafia acestor compuse variază de multe ori, fiind scrise fie cu cratimă, fie fără. Uneori chiar în interiorul aceluiaşi articol termenul este scris în două moduri diferite. Acest lucru se datorează atât poziţiei lor în limbă, care nu este foarte bine înrădăcinată, cât şi limbii de la care a suferit influenţa. Că sunt formate pe teren românesc sau împrumutate din engleză sau franceză, ponderea lor este ridicată şi modul lor de formare este mult mai variat decât în cazul altor elemente de compunere. Ceea ce este specific acestui tip de limbaj este faptul că baza de la care se porneşte este mult diversificată. Ea poate fi un substantiv, un adjectiv, un nume propriu sau o siglă.

Astfel întâlnim termeni formaţi din *anti-* plus un substantiv, compusul astfel obţinut fiind tot un substantiv:

– *antiacces* este un termen militar provenind din englezul *anti-acces*/*Aria denial* sau *A2/AD* pentru a desemna diverse device-uri folosite pentru a interzice accesul sau traversarea unei zone. Termenul este întâlnit şi sub forma *A2/AD*: *China şi Rusia investesc în portofolii anti-acces şi de interdicţie regională* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015); *Zona Mării Negre ... se înscrie în tiparul emergent al regiunilor A2/AD (anti-access/ area denial)* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015).

Compuşii obţinuţi din *anti-* şi un substantiv îşi schimbă de multe ori valoarea gramaticală prin utilizarea lor adjectivală, rămânând totuşi invariabile. Uneori, chiar dacă compusul englezesc care a stat la baza împrumutului este ortografiat cu cratimă, în română el este scris unit. Baza de formare poate să o constituie un substantiv la singular sau la plural, dar şi unul de origine străină. Numărul acestor compuşi este extrem de ridicat:

– *antiausteritate*, calc după engl. *anti-austerity*, păstrează atât grafia cu cratimă din engleză, cât şi fără cratimă:*Un miting anti-austeriate are loc în Atena* (adevarul.ro/ 10 iulie 2015); *Panos Kammenos, din cadrul partidului antiausteritate Grecii Independenţi, a declarat deja că nu va susţine măsurile* (adevarul.ro/ 14 iulie 2015);

– *anti-burqa*, după engl. *anti-burqa*, are la bază un termen arab, care circulă în română şi separat, fiind împrumutat recent prin engleză, *burqa.* În ciuda grafiei şi a realităţii pe care o desemnează, care nu este ceva specific culturii române, termenul *burqa* ajunge să aibă o poziţie tot mai puternică în limbă, astfel încât pe lângă dezvoltarea unei forme de dativ genitiv, *burqăi*, el formează şi compuse: *Dacă vă uitaţi la Franţa, acolo unde legislaţia anti-burqa există deja* (cotidianul.ro/ 24 august 2016);

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

– *anti-drone*: *Inginerii Al-Qaeda au primit ordin să elaboreze strategii anti-drone* (adevarul.ro/ 14 noiembrie 2013). În engleză termenul este *anti-drone*. Termenul poate fi luat ca atare din engleză, unde englezul *drone* ar fi putut fi interpretat ca un plural al substantivului românesc *dronă*. Este posibil să fie şi o formaţie pe teren românesc din pluralul substantivului *dronă*.

– *antiimigranţi*: *Organizaţia antiimigranţi Migration Watch a declarat că extinderea Uniunii Europene din 2004 a cauzat şomaj în rândul tinerilor* (gandul.info/ 10 ianuarie 2012). Termenul pare mai degrabă o formaţie pe teren românesc după engl. *anti-immigrant*, dat fiind că în engleză compusul este format de la un substantiv singular *immigrant*, şi nu *immigrants*.

– *antiimigraţie* calc după engl. *anti-immigration*: *Geert Wilders, a câştigat pe o platformă antiimigraţie* (cotidianul.ro/ 10 iunie 2010); *Gardul antiimigraţie a fost criticat de Uniunea Europeană* (adevarul.ro/ 27 iulie 2015);

– *antiislam* este un împrumut din engl. *anti-islam*: *O nouă manifestaţie la ambasada SUA din Paris, împotriva filmului antiislam* (gandul.info/ 19 septembrie 2012);

– *antiislamizare* calc după engl. *anti-islammisation*: *Cruciaţii antiislamizare, vedetele alegerilor din Olanda* (cotidianul.ro/ 10 iunie 2010);

– *antijurnalişti*: *Este un climat anti-jurnalişti străini foarte xenofob* (www.cotidianul.ro/ 4 februarie 2011). Este creat, mai degrabă, pe teren românesc, după engl. *anti-journalist,* pornind de la substantivul *jurnalişti*, pluralul lui *jurnalist*.

– *antinavă*: este un termen din domeniul militar, calc după engl. *antinavy*, având semnificaţie de „care se opune unei nave”: *Capabilităţi anti-navă* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015);

– *antipiraterie* este un calc după engl. *antipiracy*: *UE are în zonă o misiune antipiraterie* (cotidianul.ro/ 23 iunie 2010);

– *antirasism* este un împrumut din engl. *antirasim.* Folosit adjectival, el este invariabil şi este folosit în concurenţă cu adjectivul *antirasist*: *Militanţii antirasism protestează împotriva alegerii culorii maro* (www.cotidianul.ro/ 1 iunie 2011); *Militanţii antirasişti din Europa condamnă decizia* (http://www.cotidianul.ro/ 1 iunie 2011);

– *antiregim* din engl. *anti-regim*: *Reprimarea manifestaţiilor paşnice antiregim* (adevarul.ro/ 18 decembrie 2014). Termenul are o frecvenţă ridicată şi în discursul anumitor oameni politici cu referire la politica internă, fapt care poate presupune şi o formare a sa pe teren românesc.

– *antirevoltă* este împrumutat din fr. *anti-révolte*: *Poliţia antirevoltă a tras cu gaze lacrimogene* (adevarul.ro/ 19 august 2014);

– *antisatelit* aparţine tot lexicului militar şi este împrumutat din francezul *anti-satellite: Proliferarea acestor reţele dense de sisteme anti-navă, anti-aeriene şi anti-satelit* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015);

– *antisistem* este împrumutat din engl. *anti-system* şi a devenit un termen foarte frecvent în limbajul politic, fiind folosit atât referitor la politica internă, cât

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

şi la cea externă. De aceea nu este exclusă nici o formare a sa pe teren românesc: *Peste 100 de persoane au fost reținute, sâmbătă, la Istanbul, cu ocazia unei demonstrații de stradă care marchează un an de la izbucnirea mişcării antisistem* (adevarul.ro/ 31 mai 2014);

– *antiterorism* din engl. *anti-terrorism*, este folosit cu valoare adjectivală, este invariabil şi devine sinonim cu adjectivul *antiterorist*, fiind folosit în paralel cu acesta: *În cadrul luptei antiterorism, Bruxelles-ul este aşteptat să anunțe crearea unui fişier european cu datele pasagerilor* (adevarul.ro/ 23 ianuarie 2015).

Elementul de compunere *anti-* poate fi ataşat şi unui adjectiv, dar în acest caz, spre deosebire de cel anterior unde se pot forma fie substantive, fie adjective, compuşii astfel obținuți sunt doar adjective.

– *antibalistic* este un termen militar din engl. *anti-ballistic* şi francezul *anti-ballistique*: *Extinderea sistemului antibalistic* (adevarul.ro/ 18 ianuarie 2015);

– *antiextremist* împrumutat din englezul *anti-extremist*: *Şeful unei organizații anti-extremiste* (adevarul.ro/ 5 februarie 2013);

– *antiislamic*, un împrumut din engl. *anti-islamic* şi fr. *anti-islamique*, este folosit cu o frecvență destul de mare în ultimii ani, datorită faptului că instabilitatea politică din Orientul Apropiat face ca evenimentele de aici să fie relatate pe larg în toate reportajele de politică externă: *Protestele împotriva filmului anti-islamic „Inocența Musulmanilor”* (adevarul.ro/ 26 septembrie 2012);

– *antiislamist*, din engl. *anti-islamist*, sinonim aflat în concurență cu *antiislamic*, are şi el o frecvență ridicată din acealeaşi motive: *Urma să aibă loc marşul antiislamist al Pegida* (adevarul.ro/ 18 ianuarie 2015);

– *antijihadist*, împrumutat dn engl. *anti-jihadist* şi fr. *anti-djihadiste* are, de asemenea, o frecvență foarte ridicată: *Gruparea Statul Islamic (SI) a doborât miercuri un avion militar al coaliției antijihadiste* (adevarul.ro/ 24 decembrie 2014); *Împotriva cetățenilor țărilor membre ale coaliției antijihadiste* (cotidianul.ro/ 31 august 2016);

– *antimusulman*, din fr. *anti-musulman*, calchiat după engl. *anti-muslim*: *Incidentul ar putea fi parte a atacurilor antimusulmane izbucnite în Franța după atentatele islamiste* (gandul.info/ 8 iunie 2015);

– *antitaliban*, din engl. *anti-taliban*: *Înăsprirea acțiunilor antitalibane ale guvernului* (cotidianul.ro/ 28 mai 2010).

Deosebit de frecvenți sunt compuşii cu *anti-* care sunt formați de la un adjectiv referitor la nume de popoare sau anumite regiuni, de tipul *antiamerican, antiiranian, antiisraelian, antioccidental*: *Sentimentul antiamerican în lumea musulmană* (adevarul.ro/ 3 septembrie 2012); *Un atac anti-iranian* (adevarul.ro/ 29 august 2012); *Regimul sirian are o atitudine anti-israeliană foarte pronunțată* (adevarul.ro/ 18 iunie 2013); *O celulă teroristă ... care pregăteşte atentate antioccidentale* (adevarul.ro/ 26 septembrie 2014).

Specific limbajului politic sunt compuşii cu *anti-* formați de la un nume propriu, de tipul *anti-Al Assad, anti-Mubbarak, anti-Gaddafi: Încetarea revoltei*

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

anti-AlAssad (adevarul.ro/ 6 septembrie 2012); *Nu participă la acțiunile anti-Mubarak*. (cotidianul.ro/ 27 ianuarie 2011); *Nu există o conspirație anti-Gaddafi* (cotidianul.ro/ 22 februarie 2011).

Anti- poate fi ataşat şi la numele unei țări, ca de pildă *anti-Iran*:*Momentul în care va fi declanşat atacul anti-Iran* (adevarul.ro/ 30 august 2012).

De asemenea, tot specific limbajului politic sunt şi compuşii formați cu *anti-* şi o siglă, de genul *anti-SI* (*SI* fiind abrevierea de la *Statul Islamic*): *Persoane pe care le suspecta care ar avea legături cu sunniți anti-SI* (adevarul.ro/ 11 octombrie 2014).

În aceste ultime trei cazuri este vorba de cele mai multe ori de formații efemere, care pot avea la un moment dat o anumită frecvență în presa scrisă sau în cea audiovizuală, într-o anumită perioadă de timp, fără a se impune însă în limbă. Existența lor depinde de cât timp un anumit subiect deține prima pagină a jurnalelor.

Compusele obținute cu elementul de compunere *contra-,* sinonim al lui *anti-*, sunt în general calcuri după franceză sau engleză. Afixoidul se ataşază unei baze substantivale, iar compusele astfel obținute sunt substantive, care pot avea forme de plural, articulate sau cauzale. Despărțirea prin cratimă este mai puțin întâlnită decât în cazul lui *anti-*.

– *contramanifestant* după fr. *contremanifestant*: *Regimul Saleh şi-a scos contramanifestanții în stradă* (gandul.info/ 20 februarie 2011);

– *contramanifestație* este un calc după fr. *contre-manifestation*: *Contramanifestația ar fi fost posibilă, potrivit unor membri ai Opoziției, datorită pasului înapoi făcut de armată* (gandul.info/ 2 februarie 2011);

– *contraprotest* este un calc din engl. *counter-protest*: *Contra-proteste, în suportul lui Morsi, au loc în diverse zone din Cairo* (adevarul.ro/ 5 iulie 2013);

– *contraterorism* este un calc după engl. *counter-terrorism*: *Louis Caprioli, fostul şef al contraterorismului de la DST* (adevarul.ro/ 18 ianuarie 2015).

Compuşii cu *euro-* au intrat destul de recent în limbă, prin intermediul francezei şi/sau englezei şi sunt specifici limbajului politic, de unde s-au extins şi în alte tipuri de limbaje. Elementul de compunere se ataşază unei baze substantivale sau adjectivale pentru a forma substantive şi adjective, care pot avea forme flexionare de gen, număr şi caz, sau forme articulate cu articol hotărât sau nehotărât.

– *eurodeputat* este un substantiv ce provine din fr. *eurodeputé* şi engl. *eurodeputy* şi desemnează un deputat în Parlamentul European: *Cea mai mare amenințare este terorismul individual", confirmă eurodeputatul francez* (adevarul.ro/ 23 ianuarie 2015);

– *eurogrup* este un substantiv împrumutat din fr. *eurogroupe*, engl. *eurogroup* şi desemnează reuniunea lunară a miniştrilor de finanțe ai țărilor din zona euro: *Eurogrupul este pregătit să aibă în vedere posibile măsuri suplimentare* (adevarul.ro/ 12 iulie 2015);

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

– *eurofob* este atât substantiv, cât şi adjectiv; el provine din engl. *europhobe* şi desemnează persoana care este împotriva Uniunii Europene: *Krisztina Morvai, o eurodeputată neafiliată din cadrul Jobbik (extremă dreapta, eurofobă şi xenofobă)* (adevarul.ro/ 7 iulie 2015);

– *eurosceptic* provine din engl. *eurosceptic*; este adjectiv corespunzător substantivului*euroscepticism*: *Mail on Sunday – un tabloid puternic eurosceptic* (adevarul.ro/ 7 septembrie 2015);

– *euroscepticism* este substantiv provenit din engl. *euroscepticism* şi se referă la critica sau opoziția puternică față de Uniunea Europeană: *Principalele figuri ale euroscepticismului, inclusiv Marine Le Pen şi Nigel Farage* (adevarul.ro/ 7 iulie 2015);

– *eurozonă* este substantiv feminin împrumutat din englezul *eurozone* şi desemnează uniunea monetară a țărilor din care au adoptat euro ca monedă comună: *A permite Greciei să-şi reia reformele şi să revină la creştere economică (...) în interiorul Eurozonei* (adevarul.ro/ 8 iulie 2015). Compusul circulă în paralel cu sintagma *zona euro*.

Elementul de compunere *non-* intrat în limba română prin împrumuturi din engleză sau franceză pentru a forma contrariul este folosit pentru a forma adjective şi substantive. El este în concurență cu prefixul de negație *ne-*.De multe ori, termenii formați prin elementul de compunere *non-* şi cei obținuți prin derivarea cu sufixul de negație *ne-* coexistă ca sinonimi, ca de exemplu *nondemocratic* şi *nedemocratic*. În majoritatea cazurilor *non-* este despărțit prin cratimă de baza de la care s-a format, grafie influențată de limba de origine a compusului. Compuşii cu *non-* au în general forme flexionare, de gen, număr şi caz, precum şi forme articulate.

– *non-democratic* din engl. *non-democratic*: *Răspândirea democrației şi a instituțiilor democratice într-un stat non-democratic* (adevarul.ro/ 20 ianuarie 2015);

– *non-combat*: *„Non-combatul" Turciei se datorează faptului că nu-şi doreşte o zonă autonomă kurdă siriană la frontiera sa* (adevarul.ro/ 8 octombrie 2014). În engleză termenul se scrie legat, fără cratimă *noncombat*, deşi se mai întâlneşte uneori grafia cu cratimă *non-combat*.

– *nonguvernamental* este foarte frecvent în sintagma *organizație nonguvernamentală* : *Din partea organizației nonguvernamentale (ONG) franceze Acted* (adevarul.ro/ 14 septembrie 2014);

– *non-intervenție*, calc după engl. *non-intervention*: *A fost moştenirea non-intervenției, care a furnizat scânteia pentru planurile Basmei* (adevarul.ro/ 29 august 2012);

– *non-musulman* este atât adjectiv, cât şi substantiv: *Era singura persoană non-musulmană* (adevarul.ro/ 17 septembrie 2014); *Casele non-musulmanilor au fost însemnate cu litera N* (adevarul.ro/ 24 iulie 2014);

– *non-statal*: *Grupuri armate non-statale* (adevarul.ro/ 26 iulie 2014);

– *non-sunnit* este folosit atât substantival, cât şi adjectival: *Statul Islamic ... ucide necredincioşii, non-sunniții* (adevarul.ro/ 6 noiembrie 2014); *Militanții*

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

SIIL ... verifică în rândul localnicilor care sunt cartierele şiite, ca ulterior să identifice persoana non-sunnită (adevarul.ro/ 26 iunie 2014).

Un element de compunere foarte des întâlnit în limbajul politic în general este *pro-,* cu sensul „pentru", „în favoarea", opusul lui *anti-*, folosit pentru a forma adjective şi substantive, care au forme flexionare de gen, număr şi caz, precum şi forme articulate. În general ele sunt calcuri după franceză şi engleză. Multe dintre compuse sunt scrise cu cratimă între elementul de compunere şi bază. Elementul de compunere *pro-* are câteva caracteristici comune cu *anti-*. Ca şi în cazul antonimului său, foarte frecvente sunt adjectivele formate de la un nume de popor sau comunitate.

– *proeuropean*, după fr. *pro-européen* şi engl. *pro-european*: *Opoziția ucraineană pro-europeană ar trebui lăsată să eşueze?* (adevarul.ro/ 2 februarie 2014);

– *proguvernamental* este un împrumut din fr. *pro-gouvernementale*: *Confruntări au loc de patru luni între jihadişti şi membri ai triburilor proguvernamentale* (adevarul.ro/ 4 octombrie 2014);

– *proindependență*, calchiat după engl. *pro-independence*: *Va intensifica eforturile proindependență* (gandul.info/ 27 iun. 2016)

– *pro-irakian*: *Informațiile sunt bazate pe surse kurde şi pro-irakiene* (adevarul.ro/ 2 ianuarie 2015);

– *pro-islamic* după engl. *pro-islamic*: *Conturile pro-islamice de pe rețelele sociale au dezmințit marți zvonul* (adevarul.ro/ 9 iulie 2014);

– *proislamist*, calc după fr. *pro-islamiste*: *Conducerea militară interimară a decis închiderea a patru posturi de televiziune pro-islamiste* (adevarul.ro/ 5 iulie 2013);

– *proisraelian*: *Cine va face parte din viitorul guvern, acesta nu va fi proisraelian* (adevarul.ro/ 4 iulie 2013);

– *prokurd*: *14 persoane şi-au pierdut viața în manifestații prokurde* (adevarul.ro/ 8 octombrie 2014);

– *prooccidental*: *Au provocat căderea guvernului prooccidental* (cotidianul.ro/ 18 ianuarie 2011);

– *prorus*: *Forțele proruse au avansat spre est* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015).

La fel ca şi în cazul lui *anti-* se pot forma compuse pornind de la un nume propriu. Acest procedeu este de asemenea specific limbajului politic. Compuşii astfel formați au însă o circulație restrânsă şi o existență de scurtă durată. Ei sunt folosiți adjectival, iar elementul de compunere este despărțit prin cratimă de baza de la care s-a format. Avem astfel compuşi precum *pro-Mubbarak, pro-Gbagbo* (Laurent Gbagbo este numele fostului preşedinte al Republicii Coasta de Fildeş): *Echipele BBC şi CNN au fost atacate de demonstranții pro-Mubarak*. (cotidianul.ro/ 4 februarie 2011); *Mii de tineri ivorieni s-au înrolat în milițiile pro-Gbagbo* (cotidianul.ro/ 22 martie 2011). Ca şi în cazul lui *anti-*, există şi compuşi formați de la un toponim, precum *pro-Europa*: *Guvernul finlandez, format din trei formațiuni politice, din care fac parte, de asemenea, Partidul de Centru şi*

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

Partidul Coaliției Naționale (pro-Europa), rămâne atașat apartenenței Finlandei la Uniunea Europeană şi la zona euro (gandul.info/1 iunie 2016).

Elementul de compunere *ultra-* cu sensul de „foarte", „extrem de ...", de asemenea cu o frecvență destul de mare în acest tip de limbaj, a intrat în limbă tot prin împrumuturi din franceză şi engleză. Compuşii obținuți sunt adjective.

– *ultraortodox* după engl. *ultra-orthodoxe* şi fr. *ultra-orthodoxe* cu referire la evrei: *Netanyahu a început deja să exercite activități de lobby pe lângă alți membri ai guvernământului, precum liderul coaliției ultra-ortodoxe* (adevarul.ro/ 29 august 2012);

– *ultraradical* după engl. *ultra-radical*: *Grupul ultraradical a reuşit să cucerească în ultimele săptămâni mai multe sate* (adevarul.ro/ 16 august 2014).

Ex-, element de compunere cu sensul de „fost" este de multe ori ataşat la un adjectiv referitor la numele unei țări care s-a dezintegrat în mai multe state independente. Cuvintele nou formate sunt în general adjective:

– *ex-iugoslav*: *Cele două republici ex-iugoslave* (cotidianul.ro/ 21 decembrie 2010);

– *ex-sovietic*: *Republicile ex-sovietice musulmame din Asia Centrală şi Caucaz* (cotidianul.ro/ 5 octombrie 2010).

Cele două adjective au fost foarte frecvente în limbă în anii nouăzeci, dar rămân şi astăzi destul de des utilizate.

Alte elemente de compunere, precum *inter-*, au o productivitate mai scăzută decât cele analizate precedent. Adjectivul *intercomunitar* este format în română pe baza engl. *intercommunity* şi are sensul a ceea ce se referă sau are loc între între mai multe comunități (în general etnice)*: La terminarea războiului intercomunitar bosniac din '92–'95, aici s-au stabilit cei mai mulți dintre luptătorii străini* (adevarul.ro/ 9 februarie 2015). Un alt termen este *interguvernamental*, din fr. *intergouvernammental*: *Acordul Schengen, intrat în vigoare în 1985, a fost mai întâi semnat sub forma unei convenții pur interguvernamentale între țările participante* (gandul.info/ 19 aprilie 2012).

La fel este *intra-*, a cărui productivitate este destul de scăzută*: Danemarca va reintroduce controalele la frontierele intraeuropene cu Germania şi Suedia* (cotidianul.ro/ 11 mai 2011); *Siria este angajată într-un război civil intra-jihadist cu ... alte grupări* (adevarul.ro/ 7 iulie 2014). Antonimul său, *extra-,* este folosit în general cu referire la în afara spațiului Uniunii Europene, ca în compusul *extracomunitar*, calchiat după francezul *extracommunitaire*: *Orban a explicat că va aborda tema imigrației extracomunitare* (cotidianul.ro/ 16 septembrie 2016). Termenul îşi schimbă valoarea gramaticală, fiind utilizat şi substantival: *Reglementările privind distribuirea extracomunitarilor* (cotidianul.ro/ 18 septembrie 2016).

Supra- cu sensul de „deasupra", „peste" este folosit în formarea de substantive cărora le conferă un sens de superlativ. Compuşii astfel obținuți sunt în majoritate calcuri după engl. *Supradimensionare* este un calc după engl. *superdimension*: *Supradimensionarea datoriilor totale ale Germaniei cu*

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

55 de miliarde de euro (gandul.info/ 31octombrie 2011). *Supramilitarizare* este calchiat după engl. *super-militarization*: *Există pericolul supramilitarizării* (http://www.gandul.info/international/ 19octombrie 2011).

Elementul de compunere *auto-* cu sensul „de la sine", „prin mijloace proprii" este utilizat în compusul *autoincendiere*, calc după engl. *auto-combustion*, ca un infinitiv lung (acțiunea de a-şi da foc): *În Tunisia, protestele care au dus la căderea regimului autoritar au început de la autoincendierea unui tânăr* (www.cotidianul.ro/ 29 martie 2011).

Un element de compunere intrat la noi prin intermediul împrumuturilor din engleză este *bio-* „care se referă la viață" intră în limbă cu un sens nou prin compuse ca *bioterorism*. Acest termen, provenit din engl. *bioterrorism* se referă la acte teroriste realizate prin răspândirea de agenți dăunători sau virusuri de origine biologică pentru a provoca diferite boli, precum antrax, de exemplu: *Bioterorismul a devenit marele motiv de îngrijorare al oficialilor americani* (gandul.info/ 31 mai 2012). Un alt compus este *biometric* din engl. *biometric*: *Un nou protest împotriva actelor de identitate biometrice* (gandul.info/ 30 martie 2011).

La fel, elementul de compunere *eco-* a pătruns în română tot prin intermediul englezei. Compuşii însă sunt destul de rar. Aşa este de pildă *ecoactivist* din engl. *eco-activist*: *Şi-a înlocuit şi postările legate de campaniile ei ca eco-activst cu rețete de mâncare* (gandul.info/ 8 iunie 2015).

Deşi predomină formațiunile lexicale formate prin compune sau împrumutate din engleză şi franceză, nu lipsesc nici cele obținute prin sufixare sau prefixare. Printre sufixe foarte productiv este *-iza* pentru a forma verbe şi *-izare* pentru formarea de substantive. În multe cazuri aceste sufixe sunt folosite în limbajul politic pentru a forma verbe sau substantive plecând de la numele unei țări sau al unei regiuni. Ele au în general un sens peiorativ, pentru a descrie o situație de instabilitate politică dintr-o regiune sau dintr-o țară, şi au o existență efemeră. Aşa sunt *balcaniza* şi *balcanizare* formați de la substantivul propriu Balcani: *Planul Yinon, care prevede balcanizarea țărilor care reprezintă o amenințare pentru Israel* (adevarul.ro/ 18 iunie 2013). De la regiunea *Transnistria* se formează *transnistrizare*:*Încercările de transnistrizare* (adevarul.ro/ 28 august 2014). De la *Ucraina,ucrainizare*:*Ar fi un fel de ucrainizare* http://adevarul.ro/ (5 iulie 2015).

Nu puține sunt cazurile în care împrumuturile substantivale recente din engleză ajung în română bază pentru formarea de termeni noi, ceea ce doveşte pe de o parte integrarea lor în limbă şi fortificarea poziției pe care aceşti termeni o au.

Verbul *a restricționa* pare mai degrabă un derivat regresiv din *restricție*, sub influența engl. *restrict*, decât un împrumut din fr. *restrictionner*. Acesta din urmă este un împrumut recent în franceză, nefiind încă înregistrat de dicționare, apare doar în câteva contexte on-line, în timp ce *restricționa* este atestat în română încă de la începutul anilor 2000 (DCR[3], 2013), unde are sensul din engleză a limita, a ține sub control. Verbul îşi formează şi un infinitiv lung *restricționare* şi un adjectiv *restricționat*. Folosirea verbului şi a familiei sale de cuvinte nu este

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

limitată doar la vocabularul legat de politica externă, ci cunoaşte o foarte mare răspândire, în contexte precum *a restricționa traficul, o activitate*, *accesul* etc., tinzând astfel să înlocuiască sinonimul *a limita*:*Aproximativ 350 de români au revenit în țară ... din cauza restricționării activității mai multor companii irakiene* (adevarul.ro/ 3 august 2014).

De la substantivul *migrant* din engl. *migrant* se formează în română, cu sufixul *-ist*, adjectivul *migraționist*, cu sensul care se referă la migrație sau la migranți: *Vorbind despre fenomentul migraționist, premierul Ungariei, Viktor Orban, a spus că este o amenințare la adresa Ungariei şi Europei* (adevarul.ro/ 27 iulie 2015). Engl. *migrationist* are un alt sens decât cel din română, fiind atestat ca substantiv care desemnează „person who considers it important for species of animals and plants to migrate for the purposes of distribution and evolution" (http://www.collinsdictionary.com/), respectiv „a person who assigns primary importance to migration in the diffusion of culture or the distribution of species" (http://www.merriam-webster.com/). Un sinonim al lui *migraționist* este *migrant* obținut prin schimbarea valorii gramaticale a adjectivului: *Grupurile migrante sunt mult mai puternice în condamnarea terorismului* (adevarul.ro/ 26 septembrie 2014).

Un fenomen des întâlnit în limbajul politic în general este prefixarea. Foarte numeroase sunt derivatele cu prefixul de negație *ne-,* folosit pentru a forma adjective. Prezența unui număr mare de derivate cu prefixul *ne-* se explică tot prin faptul că politica presupune o serie de situații conflictuale între curente politice, partide, precum şi între state sau comunități etnice. Ca urmare termenii care desemnează o opoziție față de ceva sunt la rândul lor foarte numeroşi.

– *neclasificat*: *Associated Press citează un fragment neclasificat al unui raport* (gandul.info/ 7 iunie 2015).

– *neguvernabil*: *A doua îngrijorare este posibilitatea ca Egiptul să devină neguvernabil* (adevarul.ro/ 4 iulie 2013);

– *neislamic*: *Să izoleze cetățenii de ideologia occidentală, de cultura ne-islamică* (gandul.info/ 7 ianuarie 2012);

– *nejihadist*: *Au început să răpească activişti paşnici şi să asasineze rebeli nejihadişti* (adevarul.ro/ 4 ianuarie 2014);

– *nemembru* se foloseşte în general ca adjectiv pentru țările care nu fac parte din Uniunea Europeană: *Țară nemembră a UE* (cotidianul.ro/ 17iulie 2016).

– *nemusulman*: *Fundamentaliştii au cerut guvernului încă din anii '70 să-i declare pe membrii sectei ca nemusulmani* (cotidianul.ro/ 28 mai 2010);

– *nesustenabil*: *Aceste noi necesități financiare ale Greciei ... fac nesustenabile perspectivele datoriei suverane* (adevarul.ro/ 3 iulie 2015).

Prefixul *re-* este la rândul său foarte productiv în vocabularul de politică externă. De multe ori, el este luat împreună cu termenul împrumutat din engleză sau franceză, astfel că de multe ori este dificil de precizat dacă termenul este format pe teren românesc sau este împrumutat.

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

– *rebranduire*: *În pofida unui proces de rebranduire, fostele benzinării Lukoil din Ucraina sunt evitate de şoferi* (adevarul.ro/ 20 iulie 2015);

– *recapitaliza* împreună cu substantivul lung *recapitalizare*: *Trebuie să existe garanţii că băncile elene vor fi recapitalizate suficient* (adevarul.ro/ 16 iulie 2015); *Recapitalizarea băncilor prin tipărirea de bani* (adevarul.ro/ 7 iulie 2015);

– *redirecţiona*: *Voi redirecţiona Europa pe drumul creşterii economice şi al locurilor de muncă* (gandul.info/ 22 aprilie 2012);

– *repoziţiona* împreună cu infinitivul lung corespunzător *repoziţionare*: *Repoziţionarea trupelor americane ar urma să includă staţionarea de efective combatante în Kuwait* (gandul.info/ 30octombrie 2011).

O modalitate de a forma cuvinte noi în limbă este schimbarea valorii gramaticale a unor termeni. Cum am văzut anterior, o mare parte dintre compuşii substantivali sunt folosiţi ca adjective şi invers, compuşii adjectivali sunt utilizaţi ca substantive. Schimbarea valorii gramaticale este o tendinţă mult mai răspândită în limbă şi nu se limitează doar la compuşi. Faptul că numeroase adjective pot fi folosite şi substantival se datorează în general economiei de limbaj. În majoritatea cazurilor referentul desemnează o persoană.

Adjectivul *clandestin* pentru a evita o întreagă perifrază verbală „persoană care intră clandestin" este substantivat: *Nouă clandestini au fost expulzaţi* (adevarul.ro/ 20 ianuarie 2015).

Există şi fenomenul invers, în care un substantiv este folosit şi adjectival. Substantivul *insurgent* care desemnează o persoană participantă la insurecţie începe să fie folosit cu o frecvenţă ridicată şi ca adjectiv: *Elemente insurgente aparţinând Statului Islamic şi al Levantului (SIIL) controlează regiunea Mosul* (adevarul.ro/ 10 iulie 2014).

ALTE TENDINŢE

O tendinţă care nu este specifică doar limbajului politic este apariţia unor sensuri figurate pe lângă sensul propriu al cuvântului. Dacă la fenomenele studiate anterior împrumutul sau formaţia lexicală în cazul termenilor formaţi pe teren românesc sunt o inovaţie a presei, aceşti termeni nefiind aproape deloc răspândiţi în limbajul comun, în acest ultim caz, situaţia se schimbă. Acest fenomen este foarte frecvent în limba vorbită de unde este posibil să se răspândească în limbajul presei.

Substantivul *atomizare* care este infinitivul lung al verbului *a atomiza*, cu semnificaţia de a transforma un lichid în picături foarte fine, are un sens figurat, şi anume de a se transforma în mai multe regiuni sau state independente: *Ne îndreptăm către o atomizare a Orientului Mijlociu* (www.cotidianul.ro/ 25 martie 2011).

Aşa este, de exemplu, şi verbul *a bifa*, care de la sensul concret de a pune o bifă îşi dezvoltă şi unul figurat de „a realiza ceva". Sensul se răspândeşte cu o frecvenţă foarte mare şi în limbajul referitor la politica externă, şi anume a obţine o

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

victorie: *Kurzii au bifat câteva victorii importante* (adevarul.ro/ 24 august 2014); *Frăția a bifat victorie după victorie* (adevarul.ro/ 4 iulie 2013).

Termenul *breşă* cu sensul de „spărtură într-un zid" sau cu cel militar de spărtură într-o fortificație sau în dispozitivul de apărare a unui inamic" dobândeşte şi el un sens figurat: *Aceste breşe şi vulnerabilități pot fi speculate* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015).

Un cuvânt de origine japoneză, *tsunami*, desemnând un val mare, este utilizat în limbajul politic, cu sensul figurat de eveniment major: *Italia pare a fi cea mai afectată țară de acest tsunami diplomatic*(cotidianul.ro/ 29 noiembrie 2010).

Situația politică mondială face posibilă circulația în limbă a unor termeni care au intrat în vocabularul pasiv al unei limbi, deoarece a dispărut realitatea care îi desemna.

Termenul *califat* desemna o formă de guvernământ în Imperiul Otoman desființat la începutul secolului al XIX-lea. Apariția Statului Islamic şi încercarea acestuia de a forma un califat islamic au făcut ca termenul să reintre în circulație, cu o frecvență destul de mare: *Mosulul este în centrul intenției grupării teroriste de a înființa un califat modern în mari părți din Siria şi din Irak* (adevarul.ro/ 22 ianuarie 2015).

Un alt termen istoric, care are o frecvență destul de mare în presa referitoare la politica internațională este verbul *a decapita* împreună cu substantivul corespunzător *decapitare*. Termenul nu a ieşit însă niciodată complet din circulație, însă el era folosit mai ales cu un sens figurat. Repunerea în circulație a sensului concret al cuvântului este cauzată de practicile pe care jihadiştii Statului Islamic le folosesc asupra ostaticilor, şi anume decapitarea acestora. Decapitarea este pedeapsă şi în anumite state islamice sau cu o religie islamică majoritară: *Un soldat, care a participat la tentativa de lovitură de stat din Turcia, a fost decapitat* (cotidianul.ro/ 16 iulie 2016).

CONCLUZII

Termenii obținuți prin compunere, derivare şi schimbarea valorii gramaticale sunt foarte frecvenți în limbajul politicii externe din presa on-line. Politica, prin natura ei, presupune o stare conflictuală, astfel că un număr mare îl reprezintă compuşi şi derivați cu afixoide şi prefixe exprimă ideea de opoziție sau adeziune, negație, apartenență sau excludere, precum *anti-, contra-, non-, ne-, intra-, inter-, intra-*. La acestea se adaugă şi alte elemente de compunere recente precum *euro-, eco-, bio-*. Folosirea adjectivală a multor compuşi substantivali şi utilizarea adjectivelor cu valoare substantivală conferă, la rândul lor, caracter dinamic acestui tip de vocabular.

La toate aceste se adaugă şi alte tendințe precum folosirea unor termeni concreți cu sensul figurat sau repunerea în circulație a unor termeni cu caracter istoric, care mai erau folosiți doar cu sens figurat.

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Burmasova 2010 = Svetlana Burmasova, *Empirische Untersuchung der Anglizismen im Deutschen am Material der Zeitung „Die WELT". (Jahrgänge 1994–2004)*, Bamberg, University of Bamberg Press.

Costinescu 1870 = Ion Costinescu, *Vocabular româno-frances.* Lucrat dupe *Dicționarul Academiei francese* dupe al lui Napoleone Landais şi alte dicționare latine, italiane etc. de ... [I–II]. Tipografia Națională Antreprenor C. N. Rădulescu, Bucuresci. [I]: [A – Înzestrare]; II: [J – Zuluf].

DCR[3] 2013 = Florica Dimitrescu (coordonator), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, *Dicționar de cuvinte recente*. Ediția a III-a. Bucureşti, Edizura Logos.

DEX 2016 = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediție revăzută şi adăugită. [Tiraj nou]. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

Dimitrescu 1995 = Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc – ieri şi azi* Cluj-Napoca, Editura Clusium. Logos.

DLR 1965 = Iorgu Iordan, Ion Coteanu (redactori responsabili), *Dicționarul limbii române.* Serie nouă. Tomul VI. Litera *M,* Bucureşti, Editura Academiei.

Guénette 2008 = Louise Guénette, *Emprunts à risque*, în *Office québécoise de la langue française*, Volume 14, numéro 2, http://correspo.ccdmd.qc.ca/index.php/document/variations-sur-la-quadrature-du-cercle/emprunts-a-risque/ (25 octobrie 2016).

*** *Politique de l'emprunt linguistique. Politique adoptée par l'Office québécois de la langue française à la séance du 14 septembre 2007*. https://www.oqlf.gouv.qc.ca/ressources/bibliotheque/terminologie/Pol_empruntling_20070914.pdf (26 octombrie 2016).

Scriban1939 = August Scriban, *Dicționaru limbii româneşti*. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme). Ediținea întâia. Iaşi, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună".

Seridj 2013 = Fouad Seridj, *De l'intégration des emprunts français à l'anglais: cas des anglicismes informatiques dans les revues en ligne*, *Synergies Algérie*, no 19, p. 197–213.

Stoichițoiu-Ichim 2001 = Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influență, creativitate*, Bucureşti, Editura ALL Educațional.

Trifan 2010 = Elena Trifan, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală. Derivarea. Perioada 1990–2001*, Cluj-Napoca, Editura Digital Data.

LA POLITIQUE EXTÉRIEURE DANS LA PRESSE ROUMAINE ACTUELLE. ASPECTS LEXICAUX ET SÉMANTIQUES

(Résumé)

La recherche analyse quelques aspects lexicaux et sémantiques du vocabulaire utilisé dans les articles de presse concernant la politique extérieure et internationale, à partir de quotidiens en ligne. On s'y arrête notamment sur les formations obtenues en roumain par de divers procédés, tels que la composition ou la dérivation.

Cuvinte-cheie: compunere, derivare, engleză, franceză, împrumut, limbaj politic, politică externă.

Mots-clés: composition, dérivation, emprunt, langage politique, politique extérieure.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
mhnicoleta@yahoo.com

BDD-A31560 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:46 UTC)